

שולחן ערוך אורח חיים סימן קנא

סעיף ו

מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ח ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), **ויש אוסרים ליכנס בו * (כב) <ב>** בסכין ארוך * (כג) או בראש מגולה.

ט"ז אורח חיים סימן קנא ס"ק ב

(ב) בסכין ארוך- לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם וסכין מקצרת וק"ל דכאן משמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה שהסכין מקצר ימי אדם ובסי' ק"פ מבי' בב"י וש"ע שנהגו לכסות הסכין בברכת המזון לפי שהוא מקצר כו' והשלחן מאריך ימי האדם ואינו דין שיניף המקצר על המאריך הרי דאף בכל סכין חשו לטעם זה דהסכין מקצר ושני דברים אלו הם בב"י בשם א"ח ותימה לי מ"ש ונ"ל דשאני בב"ה דלא בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל סכין ואמאי לא נעביד הכי אבל כאן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה לסלקו ואח"כ לחזור וליטלו וגם לפעמים יש בו צורך באותו פעם ע"כ לא הטריחוהו בזה רק בסכין ארוך שאין בו צורך כ"כ כנ"ל ליישב זה

משנה ברורה סימן קנא ס"ק כב

(כב) בסכין ארוך- לפי שביהכ"נ שהוא מיוחד לתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצר ימי אדם ועיין בא"ר שדעתו שאין להחמיר כ"א בסכין מגולה:

ביאור הלכה סימן קנא ד"ה * בסכין ארוך

* בסכין ארוך- עמ"ב ומסתברא שאין להחמיר בזה אלא באנשים דעלמא שאסורים לאכול בביהמ"ד והסכין שנושא לשם הוא שלא לצורך תשמיש אבל ת"ח שמותר לאכול ולשתות שם והסכין שנושא שם הוא לצורך תשמישו מסתברא דמותר כמו בכל אכילה שלא הוצרך לכסותו רק בעת שגמר להשתמש בו ומתחיל לברך בהמ"ז:

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יח

אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח וכן להתפלל בביתו או בשדה כשהן עליו.

אודות אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח, וכן אם מותר להתפלל אפילו בביתו כשכלי נשק אלה עמוסים עליו.

(א) הנה באו"ח סי' קנ"א סעיף ו' נפסק וז"ל: **ויש אוסרים לכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה עכ"ל. והמקור לדין זה הוא מספר ארחות חיים**, וכדמביא כן בבית יוסף בטור סי' זה וז"ל: כתוב בא"ח בשם הר"מ שאסור ליכנס לב"ה =לבית הכנסת= בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרת וליכנס בכיסו נמי אסור כדאמרין שלא יכנס להר הבית באפונדתו. והגיה עליו הר"פ מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש. ובמ"ס כתוב מי שראשו מגולה לא יוציאו הזכרה מפיו עכ"ל. והא דכותב השו"ע דין זה בלשון **ויש אוסרים נראה דלא כוון לומר דיש פלוגתא בזה אלא כזה הוא הכלל שלו דכל מקום שמצא דין שאינו נזכר ג"כ בשאר פוסקים כותב כלשון הזה**. וכדכותב הסמ"ע בחו"מ סי' ט"ז סק"ח, והסכימו לזה גדולי הפוסקים כיעו"ש בפ"ת סק"א עיי"ש.

(ב) ובאמת יש מקור מפורש לדין זה גם בגמ', והוא ממה דאיתא בסנהדרין ד' פ"ב ע"א: **ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש**. ומבאר היד רמה דההוכחה היא מפני שכתוב ויקם וכו' ומשמע שלא היה מצוי לו אלא לאחר עמידתו מתוך העדה. וקשה לכאורה על האו"ח והב"י שלא ציינו מקור לזה מגמ' הנ"ז. **ויש לומר דהו"ו סברי דאין הוכחה ברורה מזה גם לענין כניסה לביהכ"נ כי היד הדוחה יכולה לדחות ולומר דשאני בית המדרש דקדושתו יותר חמורה מקדושת בית הכנסת כנפסק בטור ושו"ע או"ח ריש סי' קנ"ג. והתבוננתי שהמהר"צ חיות בהגהותיו על הש"ס בסנהדרין שם מתמה בכנ"ל עליהם שהעלימו עין להביא מקור מגמ' שם דמוכח דאף לביהמ"ד דקדושתו קלה מבהכ"נ אסור ליכנס בכלי זיין כ"ש בבהכ"נ, ונשאר בצ"ע. אבל תימא על תמיהתו וביותר עמ"ש דביהמ"ד קדושתו קלה מביהכ"נ, דקאזיל בזה בתר איפכא, וההלכה ברורה היא דקדושת בית המדרש חמורה מקדושת ביהכ"נ וכנ"ז, וממילא מתורץ גם עצם קושיתו וכנ"ל. ומצאתי בספר רוח חיים על או"ח להגר"א פלאגי ז"ל שכבר עמד בדבריו להשיג בכנ"ז על המהר"צ חיות עיי"ש.**

(ג) עכ"פ למדנו מהאמור לתרי שאילתא דנן, דאין נכנסים לביהכ"נ בסכין וכלי זיין, וכדכתוב באו"ח ובשו"ע בלשון שאסור ליכנס לבית הכנסת. וגם לרבות שאסור להתפלל אפילו בבית כשהם עליו, דזיל בתר טעמא, שמנמקים הטעם לפי שהתפלה מארכת וכו'. ונימוק זה שייך בכל מקום שמתפלל מכיון שמיהת עת תפלה היא לו שמארכת ימיו וכו'. ובביהכ"נ אסור להכניס אפילו שלא בשעת תפלה בהיות וסגולתה העצמית של הבית כנסת היא להאריך ימיו של אדם כדאיתא בברכות ד' ח' ע"א.

(ד) אלא דיש עדנה לדון בהדין של אקדח כשהוא מכוסה ונתון בנרתיקו, וגם בהדין של רובה (ובזה גם אקדח) כשאינו טעון כדורים ואינו מוכשר לפעולתו כפי מה שהוא, אם גם באופן זה אסורה הכניסה לביהכ"נ והתפלה בהם או לא, ונבאר הדברים.

דהנה הט"ז בסק"ב מקשה על השו"ע דנקט בלשון בסכין ארוך, ומשמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה, ואילו בס"ק"פ גבי ברהמ"ז = ברכת המזון = אסור שיסאר על השלחן מחשש זה של אינו דין שיניף המקצר על המאריך כל סכין שהוא, ומתרץ דשאני ברהמ"ז דלא בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל סכין, אבל כאן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה לסלקו וכו' ע"כ לא הטריחוהו בזה רק סכין ארוך שאין בו צורך כ"כ ע"ש.

למדנו מדברי הט"ז דס"ל לומר שהאיסור הוא רק בסכין ארוך בדייקא אבל בסכין קצר לא אסור, ורק לפי טעמו בזה שכותב לחלק מפני שבארוך אין בו צורך כ"כ אבל הקצר צריכים אותו בתכיפות משמע שזה שייך רק בסכין שמשתמשים בו לכל מיני צרכים, ולא כן בכלי זיין שמיוחדים רק למלחמה ואין בהן צורך כלל בביהכ"נ ככה"ג לא חילקו ואסור אפילו בכלי זיין קצרים. אולם אילו יכלנו להוסיף ולהסביר שלכן נקט השו"ע רק סכין ארוך מפני שקסמך גם על הלימוד מקרא שמצינו בזה בגמ' סנהדרין ולכן אסור רק ארוך דומיא דרומח דקרא, אז היה מקום להתיר כל שאינו ארוך אפילו בכלי זיין.

ומצאתי בספר יפה ללב על או"ח ח"א סי' קנ"א אות ט' שכותב באמת להסביר בכאמור דטעמיהו דהאוסרין הוא מההיא דסנהדרין ולכך כתבו בסכין ארוך שהוא כלי זיין כמו רמח שהוא ארוך כמ"ש בגמרא ע"ש, וא"כ יש מקום להתיר לפי"ז גם כלי זיין קצרים כאקדוח וכדומה.

(ה) ברם ראיתי בספר שבלי הלקט ה' חוה"מ סי' רל"א דמדי דברו שם בדברי רב שמן בר אבא במו"ק ד' י"ח ע"א דקאמר: הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד וקלינהו לטופריה בשיניה וכו' ואם יש להוכיח מזה דבכלי אסור ליטול בחוה"מ = בחול המועד =, כותב לדחות דאין להוכיח מזה לאיסורא, משום דאמרינן בסנהדרין וכו' מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש ועל כן לא נמצא סכין בבית המדרש דכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין כדאיתא התם תניא ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממת בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה שיעור עיי"ש, ובדומה לזה כותב גם הר"ש בן היתום על מו"ק שם כיעו"ש. הרי דקסברי בפשיטות להראשונים הנ"ל שהלימוד מקרא דויקח רומח הוא לאו דוקא על בדומה לו ממש אלא הוא לימוד על כל סוגי כלי זיין הממיתים שאין להכניסם בביהמ"ד וסכין וכלי ברזל אסור אפילו בכל שהוא. ויהא קושיא מזה גם על הט"ז שכתב לחלק בין ארוך לקצר. אם לא שנאמר לחלק בזה בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד, ונאמר דביהמ"ד שאני שקדושתו יותר חמורה ולכן אסור אפילו בכל שהוא, ומשא"כ ביהכ"נ שקדושתה יותר קלה שם נחתינן חד דרגא ומחלקינן בין ארוך לקצר. ושוב י"ל ממילא גם כנ"ל.

(ו) אולם גם אם לא נתפוס לחלק בכנ"ז בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד ונאמר בזה זיל בתר טעמא שזה מאריך הימים וזה מקצר, (וכדכותב בדומה לזה גם בספר מעשה רוקח על הרמב"ם פי"א מתפלה ה"ה עיי"ש), מ"מ נראה לי לחדש אליבא דכו"ע ולומר דזאת מיהא בעינן שיהא בדומה לההיא דרומח שהמכשיר כשלעצמו כפי שהוא יהא מוכשר לקצר ימים, כסכין וכדומה, אבל כל שהמכשיר זקוק לעזרה נוספת לתפקידו כרובה ואקדח וכדומה הזקוק לכדורים שיורה בהם, אזי אם הוא ריק מכדורים יש לומר דמותר ליכנס בו בביהכ"נ ובביהמ"ד בהיות והוא כשלעצמו כפי שהוא כעת אינו מסוגל לקצר ימים, ואפילו אם במקום שני בחגורתו שעליו מחזיק גם כדורים מ"מ לא משנה הדבר לאסור בהיות שכל אחד כפי שהוא בנפרד אינו יכול לקצר ימים.

(ז) ובספר יד אהרן בהגב"י ראיתי שכותב לתרץ קושית הט"ז דאין סתירה מההיא דברהמ"ז משום דמה שכתוב ארוך דמשמע לאפוקי קצר דמותר, היינו כיון שהוי מכוסה דומיא דברהמ"ז, אבל ארוך אינו יכול לכסותו, משו"ה דוקא ארוך אסור וקצר מותר ובש"ה דיכול לכסותו אפי' שיהיה ארוך אסור סתם סכין עיי"ש. ויוצא לנו מזה שבעיקר תלוי הדבר באם הסכין מכוסה או לא, דבמכוסה שרי אפילו בארוך ובמגולה אסור אפי' בקצר, והאו"ח אורחא דמילתא נקט דארוך קשה לכסותו וקצר נקל לכסותו, ונלמד מזה איפוא גם בנוגע לכלי זיין דכל שהוא מכוסה מותר, וא"כ אקדח שנתון תמיד בנרתיקו נרתיק- העור צריך להיות מותר ליכנס בו לביהכ"נ בכל גוונא, וגם רובה אם יכסהו כולו במעיל עליון או בטלית צריך ג"כ להיות מותר.

(ח) אלא דראיתי במור וקציעה להיעב"ץ ז"ל שכותב בעיקרו ג"כ לחלק כחילוקו של היד אהרן הנ"ל, דנראה דקפיד אסכין ארוך דוקא, דמיירי בארוך כל כך שיוצא ונראה מתחת בגדיו כעין סכין של שחיטה או חרב החגור על ירכו מעל למדיו שזה ודאי גנאי הוא ודרך קלון אבל בסכין קצר שמכניסו בתיק ומצניעו בכיס מגולה מתחת למדיו לית לן בה, אלא דלאחר מיכן כשמוסיף לכתוב שעיי"ז מתורצת קושית הט"ז מוסיף אמריו וכותב ז"ל: אלא סכין ארוך דווקא הוא דאסור משום דא"ל לכסותו שלא יהא נרגש לעין שאפילו הוא נתון בחיקו נראה הוא מתחת למדיו עכ"ל, ומהוספת דברים אלה נראה דס"ל להיעב"ץ דכיוסו מועיל רק בגוונא דכשהוא מכוסה אינו בולט ונראה כלל, אבל כל שגם אחרי שמכסים אותו הוא נרגש ומכירים בו לא מהני אפילו אם הוא מכוסה בעצם, ולפי"ז לא יחייב ברובה כיוסו כנ"ל בהיות שנרגש מתחת לכיוסו, וכן לא יחייב באקדח מה שהוא נתון בנרתיקו אלא צריכים גם לכסותו בבגד באופן שלא יהא נראה ונרגש כלל.

(ט) וכדעת היד אהרן שכל שהוא מכוסה מותר בכל גוונא יש סייעתא מדברי האליהו רבה סי' קנ"א סק"י שכותב ז"ל: בראש מגולה כו' כ"כ ב"י על מ"ש א"ח שהר"מ מחה לילך בסכין ארוך או עם כיוסו לב"ה ז"ל והגי' עליו הרי"ף דאין לחוש

כי אם בגילוי ראש ע"כ, והוא תמוה דלא נזכר מידי בדברי א"ח מגילוי ראש, ועיינתי בכלבו ד' י' שהעתיקו בזה הלשון. מיהו אין לחוש כ"א בגילוי ע"כ, וכ"ה בתשב"ץ סי' ר"ב, ופשוט לדעתי דקאי על סכין וכיסו דדוקא כשהם בגלוי אבל כשהם מכוסה מותר ולא איירי כלל מגילוי ראש וזה תימא על בעלי ש"ע ולבוש ואחרונים עכ"ל. הרי דפשוט ליה להא"ר לבאר שכוונת הא"ח לאסור רק כשהוא מגולה, אבל כל שהוא מכוסה בכיסוי אחר מותר אע"פ שהסכין ארוך ובולט. ולפי דברי הא"ר מתורץ בפשוטו גם קושית הט"ז, ד"ל דנקט סכין ארוך משום החידוש שישנו בזה שאע"כ מועיל כיסוי, אבל כל שאינו מכוסה אסור אפילו בקצר, ועיין מ"ש בזה גם הערוה"ש סעי' י' ע"ש, אמנם בברכ"י כותב להשיב על השגת הא"ר על הב"י ועל ביאורו, אבל אין בהם כדי הכרעה כיעו"ש, ומאידך מפרש שם הברכ"י דכו' ה"ר פרץ להשיג על כל עיקר דינו של הר"מ ולהתיר בכלל הכניסה לביהכ"נ בסכין עיי"ש. ויעוין במ"ב שמביא ג"כ בקצרה דברי הא"ר.

(י) ובצפייתי צפיתי בספר מטה יהודה על א"ח למהר"י עייאש ז"ל וראיתי כי דרך מיוחדת לו בתירוץ קושית הט"ז, ובאשר דאיכא למשמע מיניה הלכתא גבירתא לנידוננו אעתיק בזה לשון תירוצו, וז"ל: ואין צורך לזה (לחילוקו של הט"ז) דהתם דהשלחן דומה למזבח וכתביב לא תניף עליהם ברזל בסכין כל דהוא מיקריא הנפה, משא"כ כאן חשיב כתופס כלי זיין לילחם ואין דרך לילחם אלא בסכין ארוך משא"כ בסכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא ולא שייך קיצור בזה הקטן דאין דרך להלחם בו ותדע דהרי לא אסור אלא ליכנס בו לביהכ"נ אבל אם מתפלל בביתו והוא תחוב בחגורתו משמע דשרי אפילו בסכין ארוך, והיינו דביהכ"נ אית ביה תרתי אם מפני שהסכין מקצר אם מפני כבוד ביהכ"נ, ועוד דאין איסור זה דסכין ארוך פשוט שהרי סיים הארחות חיים והובא בב"י וז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הרא"ש ע"כ, דמשמע דקאי אין לחוש גם אסכין ארוך ולא אכיסו בלבד, וכיון שכן די לך חידושו שאין להחמיר כי אם בארוך ולא בקצר עכ"ל.

למדנו מדברי המטה יהודה שבעיקרו סבר ג"כ לחלק בזה בין ארוך לקצר, אבל סברת חילוקו בזה הוא מפני שבסכין ארוך הדרך להלחם בו אבל סכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא, והיינו שעומד לשימוש לדברים אחרים, ולפי הסבר זה יוצא לנו שאבל בכגון נידוננו בכלי זיין כרובה ואקדח שכגדולים כן קטנים הדרך להלחם בהם ולא עוד אלא שמיוחדים רק לכך ואינם מוכשרים לתשמיש אחר צריך להיות אסור להכנס אתם לביהכ"נ. ושמענו גם קולא מדברי המטה יהודה דס"ל שישוד האיסור בזה הוא רק בביהכ"נ. אבל כשמתפלל בביתו פשיטא ליה דשרי להתפלל כשהסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו ואפי' אם הוא ארוך, וא"כ ה"ה דצריך להיות מותר אפילו ברובה ובאקדח, דזיל בתר טעמא דס"ל דאסור רק בביהכ"נ דאית ביה תרתי מפני שהסכין מקצר וגם מפני כבוד ביהכ"נ.

אולם מסוף דבריו של המטה יהודה משמע דס"ל דבכל גוונא אין להחמיר כי אם בארוך בהיות וגם בארוך איכא פלוגתא (דמפרש כוונת פלוגתת הר"פ כפירושו של הברכ"י) ולכן אמרין בזה אין לך אלא חידושו. ויתכן עוד שעל עצם החילוק בין מכוסה לבין מגולה ג"כ לא פליג המטה יהודה, אלא שבא בדבריו לומר שאין צורך לזה.

(יא) ומאידך יש מקום להנדז על דבר היתרו של המטה יהודה להיות חגור בסכין ארוך כשמתפלל בביתו, דמדברי הא"ח משמע שהקפידה בזה הוא ביסודו מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם וכו', וכנ"ל בראש דברינו, והיינו שנימוק האיסור בזה הוא בגלל התפלה, וזה שייך איפוא גם כשמתפלל בביתו, וזה שנקט בית כנסת, יש לומר דאורחא דמילתא נקט ששם הוא מקום תפלה, וביותר י"ל שנקיט ביכ"נ לאשמעינן חידושו ששם אסור ליכנס אפילו שלא בשעת תפלה ואפילו כניסה בעלמא שלא לשם תפלה בהיות והמקום מיוחד לתפלה, אבל בשעת תפלה ס"ל שפיר דאסור אפילו בכל מקום שנמצא, כי התפלה מארכת וכו', ופשוט.

(יב) כמו"כ יש לזכור מה שהבאנו לעיל אות ה' מהשב"ק והר"ש בן היתום שהיה הדבר פשוט להם שאיסור הכנסת כלי זיין וסכין בביהמ"ד הוא בכל שהוא, וכעת התבוננתי שבעצם משמע דס"ל כדבריהם גם הרא"ש במ"ק שם סי' כ' שכותב בלשון: מדאמר ש"מ תלת ה"ל למימר ש"מ ד' ונימי ליה בהדיהו, ומדלא אמר הכי ש"מ דבגוסטרא מותר והא דשקלינהו בשיניה משום דהוה קאי בבי מדרשא דליכא גוסטרא, ולפיכך לא מהני ליה בהדיהו. ולהכי איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא כי היכי דלא נגמר מיניה דבגוסטרא אסור עכ"ל. ונראה ברור דכוונת הרא"ש במ"ש דלכא גוסטרא בבי מדרשא ובמה שמוסיף לבאר שמשו"ה איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא וכו', הוא לומר בכנ"ל בשבה"ל והר"ש בן היתום, משום דאסור להכניס כל כלי ברזל בבי מדרשא, ומשום כך כשהזכירו שהוה קאי בבי מדרשא ידעינן שלא היה במציאות שיהא לו שם גוסטרא, ולכן ליכא למילף מזה כלל איסורא לנטילת צפרנים בחוה"מ בגוסטרא. ויעוין עוד בספר יפה ללב שם שמביא בשם המקובלים ז"ל שאין לתת עליו שום דבר של ברזל בשעת התפלה ע"ש, וכפי שראינו יש לזה מקור גם בתורת הנגלה מדברי הראשונים הנ"ל, ואולי כוונתם להוסיף שלא לשאת כנ"ז בשעת התפלה אפילו שלא בביהכ"נ.

סיכום: מכל האמור נראה להלכה בנידון שאלתנו; א, באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס לביהכ"נ ברובה ואקדח, ויש להסירם ולמוסרם לשמירה בחוץ. ב, כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים. ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג, אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ז ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדח שנתון בנרתיקו וגם אינו מורגש כלל כשמכסים אותו. ד, האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמתפלל בביתו או על פני השדה.

(יג) כל הדברים האמורים המה שלא במצב של חירום וכוננות ועמידה על המשמר מפחד האויב, אבל כשנמצאים במצב כנ"ז והחייל ואיש המשמר עומדים על משמרת הבטחון ואיש חרבו על ירכו, אין לחזר כלל אחר הקל קל תחילה. ויש לו להתפלל עם כלי זיינו עליו וכן ליכנס בביהכנ"ס, ורק יש לו להשתדל להסיר מעליו ולשיים בסמוך לו ולכסותם, אם אפשר, ולא יפריע לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליו או בטלית כשהם עליו.

ובכלל יש גם סברא לומר שלחייל העובד בצבא קבע וכן לשוטר קבוע לידים הרובה או האקדח נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים, וכדמצינו בגדולה מזו להערוה"ש בה' שבת סי' ש"א סעי' נ"א שכותב לומר סברא כזאת לגבי הוצאה בשבת כיעו"ש ואכמ"ל.

שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן יח

שאלה: חייל המצוייד בנשק, האם רשאי להיכנס לבית הכנסת עם הרובה או האקדח שעליו?

תשובה: בארחות חיים (הלכות בית הכנסת אות ז', דף ח' ע"ב) כתב בשם מהר"ם מרוטנבורג, אסור להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם (ברכות דף נד ע"ב), והסכין מקצר ימיו. (והובא בבית יוסף אורח חיים סימן קנא). וכן הוא בכל בו (סימן ז'), ובתשב"ץ (סימן רב). וכן פסק מרן בשלחן ערוך א"ח/ח (סימן קנא סעיף ו'). וכיוצא בזה שנינו במכילתא (סוף פרשת יתרו), על הפסוק, ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה, אמר רבי שמעון בן אלעזר, המזבח נברא להאריך שנותיו של אדם, והברזל מקצר שנותיו של אדם, אינו רשאי להניף המקצר על המאריך. ולכאורה משמע מדברי מהר"ם, שגם כשמתפלל בביתו אסור לו לשאת סכין ארוך, שהרי תלה הטעם בתפלה שמארכת ימיו של אדם (ולא אמר משום שבית הכנסת מסוגל לאריכות ימים, כמבואר בברכות דף ח ע"א), אם כן גם כשמתפלל בביתו יש להקפיד על כך. אלא שאם כן לא היה לו למרן לכתוב דין זה בהלכות בית הכנסת, אלא בהלכות תפלה. אלא ודאי דמשמע ליה שדברי מהר"ם אלו אינם אלא בבית הכנסת, שיש בזה גם כן משום קדושת בית הכנסת וכבודו. (וכמו שמסיים שם עוד, שגם להיכנס בכיסו שנות בו מעות אסור, כדאיתא (בברכות נד ע"א ויבמות ו ע"א) לא יכנס אדם להר הבית באפונדתו, שזה בודאי משום קדושת המקום). וכן ראיתי להגאון רבי יהודה עייאש בספר מטה יהודה (סימן קנא) שכתב, שאם מתפלל בביתו והסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו מותר, ואפילו בסכין ארוך. שלא אסרו אלא בבית הכנסת שיש בו שני טעמים לאיסור, האחד שהסכין מקצר, והשני משום כבוד בית הכנסת. ע"ש. והנה רבינו פרץ הגיה על דברי מהר"ם הנ"ל, הובא בארחות חיים שם: ומיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש. וכן הובא בלשון הזו בבית יוסף שם. ובספר אליה רבה (סימן קנא סק"י) העיד על דברי הבית יוסף, שבאמת בכל בו וכן בתשב"ץ, איתא, שרבינו פרץ כתב שאין לחוש כי אם בגלוי. והכוונה שאם הסכין מכוסה בבגדיו מותר. ותיבת הראש שהעתיק מרן, היא טעות סופר. אבל מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן קנא סק"ט) כתב, שכוונת רבינו פרץ לחלוק על מהר"ם, ודעתו שאין איסור להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, ואך בגילוי הראש אסור להיכנס לבית הכנסת, ושכן מוכח להדיא מהמשך הדברים בארחות חיים שם, שסיים על זה, שבמסכת סופרים אמרו, מי שראשו מגולה לא יוציא אזכרה מפיו. ולכן העיקר כמו שהעתיק מרן הבית יוסף. וכן העיר בקצרה הרה"ג ר"ז כהנא בפסקי מהר"ם אורח חיים (סימן פה עמוד קנ). וכן כתב מהר"י עייאש בספר מטה יהודה שם, שרבינו פרץ חולק על מהר"ם ומתיר להיכנס לבית הכנסת אף בסכין ארוך. ע"ש. ונראה שלכן דייק מרן השלחן ערוך לכתוב בזו הלשון: יש אוסרים להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, לאפוקי סברת רבינו פרץ שחולק על המהר"ם בזה. ומכל מקום להלכה נקטינן להחמיר כדברי מהר"ם, שכן דעת מרן השלחן ערוך. וכמו שכתב גם כן המאמר מרדכי (סימן קנא סק"ד). [ועיין בכף החיים סימן קנא ס"ק מא. ודו"ק] +והנה בסנהדרין (דף פב ע"א) ויקם מתוך העד ויקח רומח בידו, מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין. והעיר הגאון מהר"ץ חיות שם, שמדוע העלימו עין הפוסקים הנ"ל מהגמרא הנ"ל שמוכח שאפילו לבית המדרש שקדושתו קלה יותר מבית הכנסת, אסור להיכנס בכלי זיין, כל שכן לבית הכנסת. ע"כ. ולדבריו תחול הקושיא ביתר שאת על רבינו פרץ שמתיר להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך. אולם דבריו תמוהים, שהרי אדרבה מבואר במגילה (דף כז ע"א), שהעיקר כדברי מי שאומר שבית המדרש קדושתו חמורה יותר מבית הכנסת. וכן פסק הרמב"ם (בפרק יא מהלכות תפלה הלכה יד) בזו הלשון: מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת, מפני שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת, ומעלין בקודש ואין מורידין. (וכן פסק עוד הרמב"ם בסוף פרק ד' מהלכות תלמוד תורה). וכן פסקו הטור והשלחן ערוך אורח חיים (סימן קנג סעיף א'). ואם כן אין ראייה מהגמרא דסנהדרין לגבי בית הכנסת שאין קדושתו חמורה כבית המדרש. וכבר העיר כן הגאון רבי חיים פלאגי' בספר רוח חיים (סימן קנא) על דברי מהר"ץ חיות הנ"ל. וכן כתב בספר שבעים תמרים (בסוף הספר אות יא), ובספר בני ציון ליכטמן (סימן קנא סק"ז). ובספר שערי משה (עמוד עא). ועוד. ואמנם הרה"ג רבי יצחק פלאגי' בספר יפה ללב חלק א', והרה"ג רבי ראובן מרגליות בספר נפש חיה, כתבו שטעם האוסר להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, הוא על פי הגמרא סנהדרין (פב ע"א) הנ"ל. אולם אין זה אלא דרך סמך בעלמא, ולא ילפותא גמורה היא. ובמדרש רבה (רות, פרשת /פרשה/ ד' סימן א) אמרו, שיתרא הישמעאלי נעץ החרב באמצע בית המדרש, ואמר או אהרוג או אהרג עד שאתקיים הלכה זו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ועיין יבמות (עז ע"א) ובירושלמי (שם פרק ח' הלכה ג'). וצריך לומר הוראת שעה היתה, שדנו את דואג שהיה חולק על הלכה זו כמין ואפיקורוס (כמו שאמרו ברות רבה שם סימן ט'). [וע' בשו"ת באר שרים ח"ב סימן י' מ"ש בדין זה]..+

והטורי זהב (סימן קנא סק"ב), דייק מלשון מהר"ם והארחות חיים והשלחן ערוך, שלא אסרו להיכנס לבית הכנסת אלא בסכין ארוך, והקשה ממה שכתב מרן הבית יוסף א"ח/ח (סימן קפ) בשם הארחות חיים (הלכות ברכת המזון

אות ח'), שמנהג ישראל לכסות הסכינים בברכת המזון, לפי שהשלחן הוא מזבח כפרה לנו (חגיגה כז ע"א), והמאריך על שלחנו מאריכים לו ימיו ושנותיו (ברכות נד ע"ב), ונאמר באבני מזבח לא תניף עליהם ברזל, שאינו רשאי להניף המקצר על המאריך, והוא הדין בשלחן. (וכן כתב הרוקח סימן שלב, והשבולי הלקט סימן קנה). וכן פסק מרן בשלחן ערוך א/ח"ח/ (סימן קפ סעיף ה'), ולא חילקו בזה בין סכין ארוך לקצר. ותיירץ, שבברכת המזון אפשר בנקל לכסות כל סכין, ולמה לא נעשה כן, אבל כאן שיצטרך לסלק מעליו הסכין לגמרי, וזו טירחא יתרה לסלקו ואחר כך לחזור וליטלו, וגם לפעמים יש בו צורך אליו, לכן לא הטריחוהו אלא רק בסכין ארוך שאין בו צורך כל כך. ע"כ. ולפי זה נראה שחייל שחייב ללכת עם נשקו בגלל סיבות בטחוניות וכדומה, ואם יפרוק נשקו מעליו בעת כניסתו לבית הכנסת, אפשר שיגרום לסכנה כל שהיא, רשאי להיכנס לבית הכנסת להתפלל עם נשקו, שזהו כדין סכין שאינו ארוך שמוטר להיכנס בו לבית הכנסת להתפלל. ובפרט לפי מה שכתב הגאון רבי יחיאל מיכל אפשטיין בערוך השלחן בהלכות שבת (סימן שא סעיף גא), שכלי נשקו של חייל המשרת בצבא נחשבים כאחד ממלבושיו לגבי איסור הוצאה בשבת, ורשאי לצאת בהם מרשות היחיד לרשות הרבים. ואף על פי שיש לדון בדבריו לענין שבת, אבל בדין זה שעיקרו שנוי במחלוקת ואינו דבר מוסכם לדברי הכל, נראה שיש להקל, על פי דברי הטורי זהב הנ"ל, ומכל שכן אם הנשק מכוסה תחת בגדי החייל, ולא יראה החוצה, שיש להתיר יותר. וכמו שכתב הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן קנא), שדוקא בסכין ארוך הקפידו, מפני שהוא נראה מתחת בגדיו, כעין חרב החגור על ירכו מעל למדיו, שזה הוא ודאי דרך גנאי וקלון להיכנס כך לבית הכנסת, אבל בסכין קצר שמונח בתיק ומצניעו בכיסו מתחת למדיו מותר. וכן כתב הגאון רבי אהרן אלפנדארי בספר יד אהרן (סימן קנא), שלכן לא אסרו אלא בסכין ארוך שנשאר מגולה, אבל סכין קצר שמתכסה בבגדיו מותר. וכדין ברכת המזון שאם מכסה את הסכין מותר, כמבואר בשלחן ערוך א/ח"ח/ (סימן קפ סעיף ה'). וכן כתב הגאון מהר"י עייאש בספר מטה יהודה, והגאון רבי מרדכי כרמי בספר מאמר מרדכי. וכן מבואר יותר בספר אליה רבה שם. וכיון לזה מדעתו בספר תורה תמימה (סוף פרשת בלק). ע"ש. והן אמת שלפי מה שכתב בספר יפה ללב חלק א' (סימן קנא סק"ט) ללמוד דין זה ממה שאמרו בסנהדרין (פב ע"א) ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין. וכן כתב הרה"ג רבי ראובן מרגליות בספר נפש חיה שם. לפי זה היה נראה שאין חילוק בין סכין ארוך לקצר, ובין מגולה למכוסה, וכמו שכתב בשבולי הלקט (סימן רלא), שהביא מה שכתב רבינו ישעיה הראשון להוכיח ממה שאמרו במועד קטן (יח ע"א) שרבי יוחנן היה נוטל צפרניו בשיניו בחול המועד (בהיותו בבית המדרש), מכלל שבסכין אסור ליטלם, שאי אפשר שלא היה נמצא סכין בכל בית המדרש ליטלם. ודחה השבולי הלקט, כי מפני שאמרו בסנהדרין (פב ע"א) מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין, לכן לא היה נמצא סכין בכל בית המדרש, שכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין, כדתניא (סנהדרין עו ע"ב) גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שברזל ממת בכל שהוא, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור. ע"כ. וכן כתב רבי שלמה בן היתום במועד קטן (יח ע"א). ע"ש. מכל מקום אין ראייה ממש מההיא דסנהדרין (פב ע"א) שמדובר שם בדין בית המדרש, לדין בית הכנסת, שאין קדושתו חמורה כקדושת בית המדרש. כמבואר במגילה (כז ע"א) ובפוסקים. ולכן יש להקל כשהנשק מכוסה תחת בגדיו. ובשעת הדחק שאין לו מקום בטוח להניח בו הרובה, בלי חשש סכנה כלל, יש לסמוך על רבינו פרץ שסובר להקל, בצירוף דברי הט"ז, שאף מהר"ם שהחמיר בסכין ארוך מפני שאין בו צורך כל כך ויכול לסלקו ולהניחו במקום אחר לפני שיכנס לבית הכנסת. ולפי זה בנידון שכזה יש להקל. וכן העלה ידידי הרב הגאון רבי אליעזר ולדינברג בשו"ת ציץ אליעזר חלק י' (סימן יח). וראה עוד בשו"ת ציין לנפש חיה (סימן קלב).

בסיכום: נכון ורצוי מאוד שהחייל הנכנס לבית הכנסת להתפלל יכסה את נשקו תחת בגדיו, ולא יראה החוצה. ואם אי אפשר לו לכסותו, כגון רובה וכדומה, ויש צורך שישא נשקו עמו בגלל סיבה בטחונית וכיוצא בזה, יש להקל להיכנס עם הנשק לבית הכנסת לתפלה.

שבת בשבתו

גיליון 1251: ויצא ט' בכסלו 06/12/2008

הכנסת נשק לבית הכנסת / הרב מרדכי אליהו

ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (בראשית כ, טז). מפרש רש"י: אילו ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה. ההתנהגות במקום קדוש חייבת להתבטא בעירנות מירבית, בלבוש הולם ובדקדקנות מה אדם נושא עמו בכיסו ובידיו. מהכתוב "ויקם (פינחס) מתוך העדה ויקח רומח בידו" למדו חז"ל שעד כה לא היה נשק בידו, ומכאן שאין להיכנס בכלי זיין לבית המדרש. ומכאן כמה הלכות למעשה בימינו:

א. אין להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, לפי שהתפילה מארכת חיוו של אדם והסכין מקצר חיוו של אדם. אולם באליה רבה כתב שאין להחמיר אלא בסכין מגולה.

ב. לפיכך אסור להיכנס לבית הכנסת עם נשק מגולה. הנושאים אקדחים, חייבים לכסות את נשקם בהיכנסם לבית כנסת, לבל יראו. רובים, שלא ניתן לכסותם, אין להכניס לבית כנסת.

ג. קיימים מצבים שהכנסת הנשק הינה חיונית, כגון כשציבור רב מתכנס, או בבתי כנסת ביישובי ספר. במקרים אלו יש לחפש דרך כיצד לכסות אף רובים בכיסוי מושלם, אלא אם כן אנשי בטחון מקצועיים מעריכים שסיכויי כזה עלול להפריע לנושא הנשק להפעילו בעילות בשעת הצורך.

ד. לפי הקבלה, מקפידים שלא לשים ברזל על הגוף בשעת התפילה.

שבת בשבתו

גיליון 1255: ויגש ז' בטבת תשס"ט 03/01/2009

הכנסת נשק לבית הכנסת / הרב רא"ם הכהן

שאלה: האם מותר להיכנס לבית הכנסת ובית המדרש עם כלי נשק?

תשובה:

מקור הדין

הגמרא בסנהדרין (פב,א) לומדת מפרשת פינחס את איסור כניסה בכלי זיין לבית המדרש ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו - מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש".

דין זה לא הובא ברי"ף, ברמב"ם וברא"ש להלכה. לעומת זאת, באורחות חיים (הלכות בית הכנסת, ז) ובכלבו (ז) הובא בשם מהר"ם מרוטנבורג: "אסור להיכנס לבית כנסת בסכין ארוך, לפי שהתפילה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרים". והובאו דבריהם בבית יוסף (קנא), ובשו"ע (שם) הובאו בנוסח "ויש אוסרים להכנס בסכין ארוך". מדברי השו"ע שהביא את האיסור רק בשם "יש אוסרים" מובן שלא ראה את הגמרא בסנהדרין כמקור הדין. עם זאת, אין הכוונה כי דין זה שנוי במחלוקת ישירה אלא שהוא מופיע רק במקצת הפוסקים ואחרים לא הזכירוהו (ציץ אליעזר י, יח).

כיסוי הנשק

הדין המובא באורחות חיים מקורו בדין המזבח, עליו נאמר בפרשת יתרו (כ,א): "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה". רש"י מסביר (בעקבות המכילתא) "שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך". הראשונים כתבו שזהו המקור לכיסוי הסכין בשעת ברכת המזון, שהרי שולחן כמזבח, וכך הובא בטור ובשו"ע (קפ). מדקדוק בדברי האורחות חיים על פי הנוסח בכלבו ובתשב"ץ רואים שכשהסכין מכוסה מותר להיכנס עמו לביהכ"ס - כבברכת המזון. וכן הבין האליה רבה ערוה"ש ומשנ"ב. אם כן, באקדח המצוי בנרתיקו אין איסור, ובודאי אם החולצה או החליפה מכסים את האקדח.

איזה נשק נאסר

הט"ז (קפ) דייק שבברכת המזון צריך לכסות כל סכין וגם סכין קצר, ובבית הכנסת הבעיה היא דווקא בסכין ארוך. הסברו הוא שבברכת המזון צריך לכסות את הסכין הצריכו לכסות כל סכין שהרי אין טורח בכסוי הסכין. בניגוד לבית הכנסת שעצם ההכנסה נאסרה לא הטריחו בסכין קטן. אולם לאור מה שכתבנו קודם, שגם בביהכ"ס אפשר לכסות נדחים דבריו. גם בספר מוד וקציעה להיעב"ץ סובר שאין לחלק וגם בבית הכנסת מותר לכסות אלא שבסכין ארוך בדרך כלל אי אפשר לכסות מפני שיוצא ונראה מתחת בגדיו ויש גנאי, בניגוד לסכין קצר שמכניסו בתיק ומצניעו.

לענ"ד, ההבדל נובע מכך שבברכה"מ מדובר רק במנהג (כפי שמביא השו"ע) ולכן אין מחלקים ובפרט שסכין האוכל (בכל אורך) אינו מיועד להריגה. אולם בבית הכנסת האיסור הוא דווקא על נשק ולכן נאסר רק סכין ארוך שמיועד להריגה.

לגבי כלי ירי - אין מקום לחלק בין נשק ארוך וקצר, ובודאי שאקדח הינו נשק המקצר חיים לא פחות מסכין ארוך. וכך הסיק גם הרב הנקין שליט"א (בני בנימין ב, יד).

יש שרצו לומר שאם מוציאים את המחסנית אין לנשק גדר של מקצר חיוו של אדם, ראשית יש לציין שהוצאת המחסנית צריכה להיות תלויה בהוראות הביטחון המקומיות. מכל מקום, קשה לומר שבהוצאת המחסנית מופקע מהנשק תפקידו ככלי מלחמה. יש שרצו לומר שהוצאת המחסנית דינה ככיסוי, ואף זה אינו נראה לענ"ד שכן הכיסוי תלוי בעין, ובהוצאת המחסנית אין כל הבדל ניכר.

סיכום - הלכה בזמננו

להלכה יש להימנע מלהיכנס לבית הכנסת או לבית מדרש עם כלי נשק מגולה ומן הראוי לכסותו.

אולם בזמננו שמחבלים נכנסים דווקא לבתי מדרשות ובתי כנסיות (בכל חלקי הארץ) אין לכסות כלל שום נשק ומן הראוי שהנשק יהיה בהישג יד על מנת שבמהירות הרבה ביותר נוכל לחסל את הקמים עלינו.